

13. Sociologie jako věda

= Věda o společnosti (snaží se podat její celkový obraz → struktura, vývoj, jevy, vztahy)

- **Societas** = společnost + **logos** = věda
- **Obecná sociologie**: teoretický základ, vysvětlení základních pojmů
- **Speciální (aplikovaná) sociologie**: sociologie skupin (mládeže, města, náboženství)

Metody zkoumání společnosti

= když si něco chci zjistit

Kvalitativní výzkum = přesnější, ale menší vzorek respondentů

- rozhovor, experiment, pozorování, studium dokumentů
- **sociometrie** = zkoumá vztahy v menší skupině, kde je nějaký problém (šikana v třídě) → sociogram
- **sociodrama** = pozorují chování v rámci přidělené role (Stanfordský experiment - bachaři a vězni)
- **focus groups** = skupina z oboru testuje produkt a následně hodnotí v diskusi

Kvantitativní výzkum = sběr velkého množství dat (zobecnění, nepřesnosti)

- dotazník, anketa, panelové šetření (dlouhodobý průzkum u stejného vzorku)

Pojmy

- **Respondent** = osoba, která vyplňuje dotazník
- **Vzorek** = výběrový soubor, vzorek ze skupiny, kterou chceme zkoumat
- **Pilotáž** = ověření vhodnosti navržené techniky sběru dat (někdo má připomínky k dotazníku: jiné možnosti, jiná škála hodnocení)
- **Verifikace** = ověření výsledku potvrzením
- **Falzifikace** = ověření výsledku vyvrácením
- **Validita** = platnost výzkumu (míra shody mezi daty a skutečností)
- **Reliabilita** = spolehlivost výzkumu (odolnost výzkumného nástroje vůči chybám - prostředí, únava)

Cesty, jak dojít k závěru

- **Explorace**: hypotéza ze sesbíraných dat
- **Konfirmace**: stanovím hypotézu a následně si ji ověřím
- **Diskriminační strategie**: existují hypotézy a já si pomocí dat vyberu tu nejbližší
- **Dotazník/anketa**
 - Kvantitativní
 - Volební průzkumy, sčítání lidu
 - **Rizika**: délka, formulace otázek, nepravdivé informace, forma odpovědí, neosobní přístup,
 - **Výhody**: snadné šíření, nenáročná příprava, rychlá analýza
 - 1. Otázky o respondentovi (věk, pohlaví...), 2. lehčí/jasnější/neintimní otázky, 3. těžší otázky, 4. zpětná vazba, prostor k vyjádření se, hodnocení
- **Rozhovor**
 - Kvalitativní
 - **Nevýhody**: menší vzorek respondentů, časová náročnost (průběh i analýza), hledání respondenta, vyvarujte se subjektivního přesahu (aby byl validní)
 - **Výhody**: vidíme verbální i neverbální složku, validní data, můžu reagovat, nedojde k nedorozumění/ komunikačnímu šumu
- **Experiment**
 - Pomoc bezdomovci/bohatému
 - Kdo vybere víc peněz: bezdomovec/mladá hezká slečna

Historie sociologie jako vědy

- Prvopočátek v antice
- **Zoonpoliticon** = tvor společenský (Aristoteles)
- 2. polovina 19. století

August Comte

- zakladatel sociologie (jako první používá termín SOCIOLOGIE)
- představitel **pozitivismu** - směr založený na faktech
- sociologie je také pozitivní věda = staví na již získaných faktech z jiných věd

Herbert Spencer

- Inspirace Darwinem → **teorie evolucionismu** → přirovnává společnost
- 1. buňka 2. tkáň 3. orgány 4. orgánová soustava 5. živý organismus
- 1. Jedinec 2. malá skupina 3. velká skupina 4. orgány a instituce (škola, vláda, prezident, senát, poslanecká sněmovna, soudy) 5. společnost

Charles Darwin

- Evoluční teorie
- Uzpůsobený zobák u pěnkav (Galapágy)

Emile Durkheim

- **Sebevraždy**
 - **Egoistická** = on sám to nezvládá, ze sobeckých důvodů (má být odsouzen za trestný čin)
 - **Altruistická** = podřizuje se ostatním, chce zlepšit jejich život, za účelem pomoci ostatním (pojistka)
 - **Anomická** = nevyrovná se se změnami ve společnosti, morální hodnoty (sociální sítě, soukromí, prezentace sám sebe a názorů)

Fatalistická = nesrovná se s tlakem společnosti na něj (model socialismu - cestování, sociální sítě, internet)

Vilfred Pareto

- **Teorie (vládnoucích) elit** = skupina, která vyniká v daném odvětví
 - **Lvi** - vládnou silou → společnost bude chtít změnu (méně agresivní)
 - **Lišky** - Istivostí se dostane k moci (na základě logiky a komunikace) → společnost se bude chtít vrátit k upřímnosti
- střídání lvů a lišek

Max Weber

- **Teorie elit ve společnosti**
- **Teorie moci**
 - **Authority tradiční** = panovník (dosazen v rámci tradice)
 - **Racionální autorita** = zvolení na základě rozumových porovnávání (volby)
 - **Charismatická autorita** = Adolf Hitler přišel → Německu pomohl → strhl lidi na svou stranu, člověk na nás zapůsobí (projev, vzhled)

Karl Marx

- Zakladatel **marxismu**

- Proletáři/buržoazie → třídy ve společnosti
- Práce v továrnách (až 18 hodin - minimální plat, dětská práce) → odcizení od procesu výroby, odcizení na sociální úrovni (žádný sociální život) → vydělává vlastníky výrobních faktorů (buržoazie) → nadhodnota
- Buržoazie vykořisťuje proletariát minimální mzdou, vytváří nadhodnotu
- Revoluce proti buržoazii → žádné sociální rozdíly (aby každý měl přístup ke všemu: dostanu se k pečivu i když nejsem pekař, vzdělání pro všechny)
- Autor komunistického manifestu (Bedřich Engels)
- Sám pochází z buržoazie

TGM

- Sebevraždy z pohledu sociologie
- Hilsneriáda
- Vražda Anežky Hrušové → Odsouzen k trestu smrti žid (bez přímých důkazů, pouze jeho. Náboženství) → TGM se ho zastává

13. Ústava ČR

= nejvyšší soubor právních předpisů, se kterým nesmí být nic v rozporu

- Platná od 16. 12. 1992
- Účinná od 1.1. 1993 (po rozdělení Československa)
- Písemná podoba
- Demokratická
- **Rigidní** = neměnné
- Opakem je flexibilní (ke změně stačí 1/2)
- 3/5 všech poslanců = je možné změnit ústavu
- Skládá se z: preambule, 8 hlav, 113 článků

Preambule = slavnostní předmluva obsahující prohlášení a vyjádření základních tradic

PRVNÍ HLAVA

- Základní ustanovení
- Rozdělení státních mocí → nikdo nemá neomezenou moc
- Vymezuje podstatu státu, základy politického systému, celistvost území ČR, hlavní město, státní znaky, občanství

DRUHÁ HLAVA

- Moc zákonodárná = legislativa
- **Náleží parlamentu** (2 komory)
 - **Poslanecká sněmovna = dolní komora**
 - 200 poslanců
 - voleni na 4 roky
 - **systém poměrného zastoupení**
 - uzavírací klauzule (5%) = dostanou se strany, které mají nad
 - volíme politické strany/hnutí
 - volíme od 18 (aktivní)
 - 21+ (pasivní = můžeme být zvoleni)
 - 1/3 aby byli schopni se usnášet = 67
 - **senát = horní komora**
 - 81 senátorů
 - na 6 let → každé 2 roky se vymění 1/3
 - v rámci volebního okrsku 1x za 6 let
 - **většinový volební systém**
 - volíme jedince (musí mít nad 50%), pokud ne tak 2 nejlepší postupují do dalšího kola
 - 40+
 - Volíme od 18 let
 - 1/3 aby byli schopni se usnášet = 27
 - **Způsob zániku mandátu:**
 - odepřením slibu nebo složením slibu s výhradou
 - uplynutím volebního období,
 - vzdáním se mandátu
 - ztrátou volitelnosti

- u poslanců rozpuštěním Poslanecké sněmovny
- neslučitelností funkce poslance a senátora
- **Způsob vzniku mandátu:** zvolením

TŘETÍ HLAVA

- *Moc výkonná = exekutiva*

Vláda

- Vítězné strany skládají koalici (aby měli 101 hlasů)
- **Premiér (předseda vlády) + místopředsedové + ministři resortů**
 - Jmenuje je prezident
 - Obrany, zdravotnictví, kultury, zemědělství, práce a sociálních věcí, školství mládeže a tělovýchovy, financí
- Vede stát, státní rozpočet, navrhuje zákony
- Zodpovědná poslanecké sněmovně
- Na 4 roky
- **Předseda vlády: Petr Fiala**
- **Hlavní strany: koalice SPOLU = ODS, KDU-ČSL a TOP 09**
- Poslanecká sněmovna musí do 30 dnů vyslovit vládě důvěru, jinak se skládá vláda znovu (101 hlasů)

Prezident

- 40 +
- Svěprávný
- občan ČR
- Volí se na 5 let (maximálně 2x za sebou)
- **Přímá volba prezidenta**
 - Volen občany
 - Většinový volební systém
- **Jak se dostat na kandidátku**
 - 50 000 podpisů voličů
 - Nominace poslaneckou sněmovnou (20)
 - Nominace senátory (10)
- Může kandidovat i člověk v trestním stíhání → presumpce neviny (člověk se bere jako nevinný)
- **Může být souzen pouze za velezradu**
- **Pravomoci:**
 - **S Kontrasignací** = potřeba i podpis premiéra
 - Jmenování soudců
 - Vyhlášení voleb do poslanecké sněmovny
 - Jmenování do funkcí v armádě ČR (velitelé)
 - Státní vyznamenání
 - **Bez kontrasignace** = nepotřebuje už podpis premiéra
 - **Suspenzivní veto** = veto lze přehlasovat v poslanecké sněmovně
 - Nesmí vetovat ústavní zákony
 - Jmenování vlády, ministrů, ČNB, NKU
 - **Milost** = vůči jednomu
 - **Abolice** = zastavení trestního řízení vůči člověku
 - **Amnestie** = vůči skupině (druhu)

- *Kontroverzní: Havel - plošná, na svobodu se dostali i lidé, kteří měli zůstat ve vězení*
- *Reprezentativní funkce*

ČTVRTÁ HLAVA

- *Moc soudní = jurisdikce*
- *Kontrola dodržování zákonů*

Soudy

- *Městské soudy*
- *Okresní = občanskoprávní spory*
- *Obvodní soudy*
- *Krajské*
- *Vrchní (Praha, Olomouc)*
- *Nejvyšší (Brno)*
- *Nejvyšší správní (Brno)*
- *Ústavní*
- *vždy se lze odvolat k tomu vyššímu v hierarchii (do 15 dnů od rozhodnutí)*

Soudci

- *právnícká fakulta → 10 let praxe v oboru → složení zkoušek*
- *jmenování prezidentem*
- ***ústavní soudci***
 - *15 na 10 let*

PÁTÁ HLAVA

- *Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ)*
- *Nezávislý orgán, kontroluje zacházení se státním rozpočtem*

ŠESTÁ HLAVA

- *Česká národní banka (ČNB)*
- *Ústřední banka státu, pečuje o stabilitu měny*

SEDMÁ HLAVA

- *Územní samospráva*
- *Vykonávána vyššími územně - samosprávnými celky (kraji) a nižšími (obcemi)*
- *Mohou mít vlastní majetek a hospodařit dle vlastního rozpočtu*

OSMÁ HLAVA

- *Přechodné (dodatkové) články a závěrečná ustanovení*

LEGISLATIVNÍ PROCES

- *proces přijímání zákonů*

